

Тази неделя в [електронната библиотека](http://desebg.com) на **desebg.com** представям документалния сборник **„Държавна сигурност и туризмът“** на Комисията по досиетата.

Фототипното издание излиза под №20 от поредицата „Из архивите на ДС“ и е част от издателската програма на Комисията за миналата 2014 г. Премиерата на сборника беше наскоро в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ заедно с представянето на двутомника „Държавна сигурност и спортът“.

„Вие сигурно ще се почувствате добре в България и добре ще си починете. Впоследствие аз често си спомнях за неговото добро пожелание; когато се разпръсквахме весели приятели, защото се беше пуснал слух за арестуване на някой съсед по живеене; когато хората, шушукайки си в горещия пясък обмисляха как да приведат в изпълнение замисленото бягство от ваканционния затвор“.

С тези думи западногерманският журналист Хелмут Айкелман представя проблема на източногерманските туристи в НРБ в началото на 60-те години в статията си „На червения бряг на Черно море“ в сп. „Щутгартерцайтунг“.

Съставителите на сборника „Държавна сигурност и туризмът“ от Комисията по досиетата неслучайно са подбрали този цитат в своето въведение, за да покажат, че туризмът по времето на комунизма е не само важен икономически отрасъл, но и средство за мнозина за бягство от една репресивна система.

С това документално издание се отгръща поредната „бяла” страница от знанието ни за мащаба на дейност на бившата Държавна сигурност. Защото до момента туризмът като отрасъл е обект на изследване в специализираната литература с много алманаси и монографии, но за първи път се повдига завесата на влиянието на репресивния апарат на БКП в този сектор.

Най-ранните свидетелства за интереса на ДС към туристическата дейност са още в първите години след 9 септември 1944 г. Тогава Държавна сигурност отделя внимание на профила на посетителите в градските ханчета, хотелите, хижите, ресторантите, рабовете и казината, които са обединени в предприятие на стопанисване на обществените заведения, популярно на по-старите поколения като Хоремаг (съкращение от „Хотели – ресторанти – магазини”). От една страна ДС следи какви са настроенятията, включително и на бившите собственици след проведената от режима национализация, а от друга „слухти” за разговорите на маса в кръчмите и ресторантите.

Вниманието към чуждите граждани се концентрира през 1948 г., когато е създадено стопанско предприятие за туристически услуги „Балкантурист”. Дейността по регистрирането, проследяването и разработването на чуждите туристи е възложено на Второ управление на ДС (контраразузнаването), издигнато през 1969 г. във Второ главно управление на ДС.

През 80-те години дейността на ДС получава нова насока, а именно за недопускане на извършването на терористични акции по линия на туризма и същевременно за предпазване на населението от евентуални терористични заплахи по време на летния туристически сезон.

За улеснение на читателите съставителите са се постарали да систематизират архивните документи в няколко основни раздела. В първият са включени основни заповеди, инструкции и решения на Колегиума на МВР-ДС, както и други документи по линия на туризма на окръжно ниво. Вторият раздел обхваща оперативни документи за работата на ДС по туризма: информации, справки, отчети и доклади от 40-те до 60-те години на ХХ век включително.

Третият раздел включва материали за работата на различните отдели на Второ главно

Контролът на Държавна сигурност по линия на туризма

Написано от Христо Христов
Неделя, 24 Май 2015 13:46

управление на ДС по туризма през 70-те и 80-те години. Също така са систематизирани и архивни материали, отнасящи се до чуждестранните туристи в България и работа по тях от страна на ДС, както и опитите за бягство на чужденци през границите на НРБ.

Интересен щрих, запазен в архивите, е наблюдението от ДС на магазините за продажба с чужда валута, предназначени за удовлетворяване на нуждите на западните туристи. ДС следи не само чужденците, които пазаруват в тях, но и българските граждани. Защото констатира, че „Кореком” не носи очаквания за държавата финансов резултат, а в същото време се превръща в терен за извършването на спекулативни сделки и търговия „на черно”.

В документалния сборник са включени общо 63 документа, а в разширеното електронно издание – 178 документа.

Както и досегашните издадени документални сборници и този се разпространява безплатно. Той може да бъде намерен в читалнята на Комисията по досиетата на ул. „Врабча” 1 в София или да бъде изтеглен от сайта ѝ.

„Държавна сигурност и туризмът”, издание на Комисията по досиетата, 2014 г., 492 страници.